

Nr 1932

av herr Bohman m. fl.

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:93 med förslag till lag om konvertibla skuldebrev m. m.

I denna motion behandlas förslagen i proposition 1973:95 om höjning av minsta tillåtna aktiekapital, aktieägars företrädesrätt att delta i nyemissioner och förbud mot lån till aktieägare m. fl.

1. Minsta tillåtna aktiekapital

Det finns en rad skäl till att den helt dominerande associationsformen inom svensk industri och annan näringsverksamhet har blivit aktiebolaget. Ett väsentligt skäl är att enligt svensk rätt aktiebolaget är den enda bolagsform som tillåter ekonomisk verksamhet utan personligt ansvar. Delägarna i bolaget kan i förväg bestämma den risk de tar när de går in i bolaget. Genom att delägarskap i bolaget knyts till aktier underlättas också överlåtelser av rörelser. Det system till skydd för aktieägarnas och borgenärernas intressen som byggts upp har en fast förankring i det praktiska livet och i svensk rättstradition. Självfallet kan den insats som aktiekapitalet utgör vara ett otillräckligt skydd för olika borgenärsintressen. Denna brist kan dock ofta korrigeras genom avtal, exempelvis personliga borgensförbindelser från aktieägarna. På olika sätt kan lagstiftaren underlätta uppbyggnaden av ett kompletterande borgenärs-skydd, exempelvis såsom skett i lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m. m. som möjliggör kreditförsäkring av pensionsåtaganden.

Även om borgenärsskyddet på olika sätt kan kompletteras kvarstår att aktiekapitalet är ett aktiebolags finansiella bas. Frågan är då vilket minsta aktiekapital som bör tillåtas.

Aktiebolagsutredningen föreslog som minsta tillåtna aktiekapital 20 000 kronor. I propositionen föreslås emellertid en betydligt högre gräns, 50 000 kronor. Anledningen till att en så hög gräns valts anges vara en önskan att skära ned antalet aktiebolag för att därigenom underlätta taxeringskontroll och försvåra skatteflykt.

Det är angeläget att skatteflykt hindras. De åtgärder som måste vidtas bör vara effektiva samtidigt som de inte bör försvåra samhällslojal ekonomisk verksamhet. Detta gäller även åtgärder som syftar till att motverka att aktiebolagsformen används som skatteflyktsinstrument. Till stor del har det nuvarande missbruket av aktiebolagsformen kunnat förekomma på grund av bristande möjligheter och resurser att driva en rationell taxeringskontroll. Vid 1972 års riksdag genomfördes vissa åtgärder i syfte att förenkla taxeringsarbetet och att förbättra kontrollen. Bl. a. skall fysiska personer m. fl. som äger aktier i fåmansbolag kunna

taxeras av samma taxeringsnämnd som bolaget. Enligt vår mening är det framför allt genom sådan lagstiftning man bör söka hindra skatteflykt. Vid utformningen av civilstånd bör de fiskala intressena visserligen tillmätas betydelse när så är påkallat men dessa bör vara underordnade de allmänna skäl som talar för eller emot en viss åtgärd.

Vid bedömningen av var minimigränsen för aktiekapital skall läggas bör beaktas att vi i Sverige saknar en särskild bolagsform utan personligt ansvar, som är anpassad för små företags behov.

Alternativen handelsbolag, kommanditbolag eller verksamhet under personlig firma är inte likvärdiga med aktiebolaget. Såväl civilrättsliga regler som skatteregler talar för aktiebolagsformen. Skattereglerna spelar särskild roll vid överlåtelse av rörelse, som, då aktiebolagsformen används, kan ske utan upplösning av dolda reserver. Med den utveckling som ägt rum beträffande företagsamhetens villkor är det av stor betydelse för en företagare att han kan avhända sig sitt företag på rimliga villkor.

Hänsynen till borgenärsintressena kräver inte en så drastisk höjning av minsta tillåtna aktiekapital som till 50 000 kronor. Ofta kan en lägre kapitalinsats vara tillräcklig inom detaljhandel och hantverk. Vid bestämningen av var den gränsen bör sättas måste också beaktas det allmänna intresset av nyetablering av rörelser. Möjligheten att starta en ny verksamhet i aktiebolagsform bör inte vara förbehållen den som redan har betydande tillgångar. Det är viktigt att också den vars främsta tillgång är en idé och vilja att bedriva egen verksamhet får möjligheter till etablering på likvärdiga villkor.

Den gräns som föreslås i propositionen hämmar nyetablering och den hämmar tillväxt av etablerade småföretag.

Enligt vår mening innebär aktiebolagsutredningens förslag 20 000 kronor en rimlig avvägning.

2. Aktieägarnas företrädesrätt vid nyemissioner

Principen om likställighet mellan aktieägarna är grundläggande inom aktiebolagsrätten. Ett utflöde av den principen är tidigare aktieägars företrädesrätt att delta i nyemissioner. Deras inflytande i bolaget skall inte behöva minska genom att de utestängs från deltagande i nyemissioner. Nu kan den principen inte upprätthållas undantagslöst. Den möjlighet som finns enligt gällande rätt att göra apportemissioner innebär ju att avvikelse från företrädesrätten kan ske. Även vid penningemissioner kan skäl föreligga att avvika från företrädesrätten, exempelvis då ett företag önskar främja anställdas aktieförvärv eller om det för företagets expansion är nödvändigt att vända sig till nya grupper för att få riskvilligt kapital. Lagstiftningen måste dock här ge skydd för tidigare aktieägars berättigade intressen. Ett visst skydd ger den i propositionen föreslagna generalklausulen. Detta är dock enligt vår mening inte tillräckligt. I själva beslutsprocessen bör vara inbyggd spärregel till skydd för aktieägare som önskar hålla sin andel i bolaget oförminskad då en penningemission företas. Därför bör krävas kvalificerad majoritet för beslut om avvikelse

från företrädesrätten. Detta bör gälla vid penningemissioner av såväl aktier som de övriga i propositionen angivna finansieringsreformerna samt såväl vid direkta emissionsbeslut som vid bemyndigande åt styrelsen att besluta om emission. Den pluralitetsregel som aktiebolagsutredningen föreslagit är enligt vår mening lämplig.

3. Aktieägarlån

Det i propositionen föreslagna förbudet mot lån till aktieägare syftar till såväl att tillgodose borgenärernas intresse av skydd för aktiekapitalet som att motverka skatteflykt. Vi delar uppfattningen att ett uttryckligt förbud mot lån till aktieägare kan vara ägnat att tillgodose dessa syften. Den i propositionen föreslagna förbudsregeln har dock tekniska brister och bör överarbetas. Regeln är svårtillämpad och medför en onödig byråkratisering då det gäller att hålla reda på olika anhöriga m. fl. som har anknytning till dem som direkt berörs av förbudsregeln.

Vad som åsyftas med förbudsregeln är först och främst att hindra bolaget från att lämna lån för ändamål som är främmande för föremålet för bolagets verksamhet. Redan enligt gällande rätt finns här en begränsning i rätten att lämna lån i 76 § första stycket aktiebolagslagen. Vad man i propositionen därutöver vill åstadkomma är en utvidgning av det förbjudna området bl. a. för att effektivare kunna ingripa mot förtäckt vinstutdelning.

Den enklaste lagstiftningsåtgärden är att i aktiebolagslagen inta en bestämmelse av följande lydelse: "Aktiebolag får lämna lån till aktieägare eller ställa säkerhet för aktieägare endast om sådan åtgärd är förenlig med föremålet för bolagets verksamhet." Denna lydelse anknyter till 76 § första stycket men avviker från denna bestämmelse genom att hänvisning till verksamhetens syfte saknas. Eftersom syftet med bolagets verksamhet regelmässigt är att bereda vinst åt aktieägarna blir härigenom lån som utgör förtäckt vinstutdelning generellt otillåtna. Lån som ingår som ett led i bolagets verksamhet förblir tillåtna varigenom syftet med undantagsregeln i 75 a § andra stycket 2 propositionens förslag till ändringar i aktiebolagslagen uppnås.

Även med den nu angivna uppläggningsen av låneförbudet bör dock undantagsreglerna i 75 a § andra stycket 1 och 3 liksom dispensregeln i 75 b § kvarstå.

Sådana lån till anhöriga m. fl. som avses i den föreslagna 75 a § första stycket andra punkten hindras enligt vår mening redan av bestämmelserna i 76 § första stycket aktiebolagslagen.

Det i propositionen föreslagna låneförbudet är straffsanktionerat. Enligt vår mening kan ifrågasättas om inte civilrättslig ogiltighet är tillräcklig sanktion. I vart fall talar skäl för att tills vidare låta den sanktionen räcka.

Det torde ankomma på utskottet att utarbeta erforderlig lagtext.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi

att riksdagen med ändring av propositionens förslag beslutar

1. att det i aktiebolagen minsta tillåtna aktiekapitalet skall vara 20 000 kronor,
2. att i de föreslagna lagarna intas bestämmelse om att bolagsstämman beslut om avvikelse från aktieägars företrädesrätt att delta i penningemissioner av aktier, konvertibla skuldebrev och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning samt beslut om bemyndigande till styrelsen att med avvikelse från aktieägars företrädesrätt besluta om sådana emissioner skall vara giltigt endast om det biträts av aktieägare med två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid stämman företrädde aktierna,
3. att det i propositionen föreslagna förbudet mot lån till aktieägare m. fl. ges en utformning i enlighet med de i motionen skisserade riktlinjerna.

Stockholm den 26 april 1973

GÖSTA BOHMAN (m)

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m)

ALLAN HERNELIUS (m)

ERIC KRÖNMARK (m)

TAGE MAGNUSSON (m)

i Borås

PER PETERSSON (m)

i Gäddvik

CARL ERIC HEDIN (m)

ASTRID KRISTENSSON (m)

BLENDALJUNGBERG (m)

N. YNGVE NILSSON (m)

i Trobro

G. IVAR VIRGIN (m)